

Kestävä **energia**

STTK:n näkemyksiä
energiapolitiikan kehittämiseksi

sttk.fi

Kestävä **energia**

STTK:n näkemyksiä energiapolitiikan kehittämiseksi

Taitto: Luova toimisto Pilke

Paino: Aksidenssi

© 2023 STTK ry

Sisältö

Johdanto	4
1. Energian hinta ja palkansaajan ostovoima	8
2. Energian vaikutus kilpailukykyyn ja työllisyyteen	10
3. Vihreä siirtymä ja työvoiman osaaminen	12
4. Energian suhde ilmastopolitiikkaan	14
STTK:n tavoitteet	16

Johdanto

Venäjän hyökättyä Ukrainaan vuonna 2022 energian hinta ja huoltovarmuus nousivat Euroopan politiikan keskiöön. Suomi ja muut EU-maat joutuivat määrittelemään nopeasti energiapoliittiset kantansa uudelleen. Markkinahäiriöiden lisääntyessä huoli energian saatavuudesta korostui, energian hinta nousi voimakkaasti ja sen markkinahinnassa tapahtui suuria muutoksia. Samalla se vaikutti merkittävästi inflaation kasvuun, teollisuuden kustannuksiin ja palkansaajien ostovoimaan laskuun.

Toisaalta fossiilisten polttoaineiden hinnannousu, pakotteet venäläiselle energialle ja vaatimus omavaraisuudesta vauhdittivat vihreää siirtymää, eli siirtymistä pois fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Aikaisemmin tätä siirtymää on tuettu pääosin vain ilmastopolitiikan kautta. Energiamurroksen lisäksi liikenteen ja teollisuusprosessien sähköistyminen voimistuvat maailmalla. Tämä tulee johtamaan sähkön kysynnän kasvuun, minkä on oltava yksi Suomen energiapolitiikan lähtökohdista.

STTK esittää tässä julkaisussa näkemyksiään Suomen energiapolitiikan kehittämiseksi. Energialinjauksissamme korostuvat energian saatavuus ja hinta - niin kuluttajan kuin teollisuuden ja yhdyskuntien tarpeista alkaen. Samaan aikaan kannamme huolta energiaköyhyyden ehkäisystä ja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta.

Suomen tulee olla lähitulevaisuudessa sekä sähkön että lämmön tuotannon suhteen omavarainen. Samalla energiapolitiikka on yksi keskeisimmistä tavoista hillitä ilmastonmuutosta. Siksi energiamurros tulee toteuttaa fossiilivapailla ratkaisuilla. Monet EU-maat ovat päätyneet vastaavaan strategiaan energiapolitiikassaan.

Energialinjauksissamme korostuvat energian saatavuus ja hinta – niin kuluttajan kuin teollisuuden ja yhdyskuntien tarpeista alkaen.

Suomi on sitoutunut vuonna 2016 voimaan tulleen Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteisiin pysäyttämään maapallon keskilämpötilan nousu alle kahden asteen. Kansallisena tavoitteenamme on hiilineutraalisuus vuoteen 2035 mennessä. Pariisin ilmastopöytäkirja on ohjannut myös Euroopan unionin yhteistä ilmastopöytäkirjaa. Ensimmäinen Pariisin sopimuksen väliarviointi tapahtuu 2023. STTK pitää välttämättömänä, että ilmastopöytäkirjasta ei tingitä kansallisella eikä EU-tasolla.

Teknologinen kehitys on luonut 2000-luvulla tehokkaita keinoja hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Monet näistä keinoista eivät vähennä hyvinvointia, vaan jopa lisäävät sitä. Siirtymä uuteen ei silti tule olemaan helppo. Sekä Suomen valtion että EU:n taloudellista tukea tai työntövoimaa tullaan tarvitsemaan niin yritysten kuin kansalaistenkin siirtymässä kohti hiilineutraalisuutta. Meidän on myös varauduttava ilmastomuutoksen aiheuttamiin lisääntyviin sään ääri-ilmiöihin ja luontokatoon.

**STTK pitää
välttämättömänä,
että ilmastopöytäkirjasta
tavoitteista ei tingitä
kansallisella eikä
EU-tasolla.**

Sekä Suomen valtion että EU:n taloudellista tukea tai työntövoimaa tullaan tarvitsemaan niin yritysten kuin kansalaistenkin siirtymässä kohti hiilineutraalisuutta.

Osa STTK:n esittämistä tavoitteista on mahdollista saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Osassa toteutuminen riippuu ainakin osittain teknologian kehityksestä. STTK pitää tärkeänä, että julkisia TKI-investointeja ohjataan jatkossa edelleen määrätietoisesti energia-alan, päästöttömän liikenteen sekä rakentamisen ja infran ilmastoystävälliseen ja energiataloudelliseen kehittämiseen. Uusiutuva energia on viimeisen vuosikymmenen aikana kehittynyt hyvin kilpailukykyiseksi energiantuotannon muodoksi. Sen kasvu on maailmalla nopeaa. Samalla esimerkiksi pienydinvoimaloiden kehityksessä on edetty, mikä voi tarjota uusia mahdollisuuksia tasaiseen ja luotettavaan energiantuotantoon.

1

Energian hinta ja palkansaajan ostovoima

Energia on yksi merkittävistä kustannuksista suomalaisen palkansaajan elämässä. Olemme maantieteellisesti suhteellisen suuri maa, jossa etäisyydet ovat pitkiä. Tällä on suorat ja epäsuorat vaikutuksensa palkansaajien ostovoimaan. Lisäksi kylmä ja pimeä ilmasto vaatii paljon energiaa toimiakseen tehokkaasti.

STTK:n mielestä Suomen energiapolitiikkaa tulee kehittää tavalla, joka pitää energian kustannukset mahdollisimman alhaalla, eikä rasita palkansaajien ostovoimaa merkittävästi. Vaikka vihreän siirtymän on arvioitu johtavan yleisesti energiakustannusten laskuun, on kuitenkin varmistettava, että se toteutetaan taloudellisesti, sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti. Jos Suomeen syntyy ammatti- tai ihmisryhmiä, joille tuo siirtymä on taloudellisesti kallis tai muuten haitallinen, se johtaa helposti vastustamisen lisääntymiseen ja poliittisen populismin nousuun.

Energiaa runsaasti kuluttavana maana Suomen on seurattava Euroopan eri maiden energiapolitiikkaa ja teknologista kehitystä tarkasti. Suomen energia perustuu tällä hetkellä ydin-, tuuli- ja vesivoiman sekä esimerkiksi puun käyttöön. Lähivuosina etenkin tuulivoiman määrä sekä Olkiluoto 3 -voimalan johdosta ydinvoiman määrä ovat Suomessa kasvussa. Myös mahdolliset pieniydinvoimalat ovat yksi mahdollinen kasvualue.

Pohjoismaiden välinen energiayhteistyö vaatii tiivistämistä esimerkiksi siirtoyhteysien vahvistamisen ja kantaverkkojen pullonkaulojen poistamisen osalta. Aluehintaerojen pienentäminen ja kansallinen huoltovarmuus ovat Suomen ja pohjoismaiden yhteisiä tavoitteita.

STTK kannattaa fossiilisten polttoaineiden tiukempaa verotusta samalla esimerkiksi työn verotusta laskemalla. Tällä olisi valtion tulojen kannalta merkittävä vaikutus, ja samalla se ohjaisi kulutusta puhtaimpiin energialähteisiin. Siirtyminen pois fossiilienergiasta johtaa kuitenkin valtion verotulojen laskuun, joten siihen Suomen tulee varautua ajoissa.

STTK:n mielestä Suomi tarvitsee kattavan energiastrategian ja energiaverotuksen kokonaistarkastelun.

Yhtenä energiastrategian keskeisenä näkökulmana on oltava taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus sekä energiaköyhyyden torjuminen.

2

Energian vaikutus kilpailukykyyn ja työllisyyteen

Maiden energiapolitiikalla ja energian saatavuudella on suora vaikutus energian hintaan. Energia puolestaan vaikuttaa suuresti yritysten kustannuksiin ja kilpailukykyyn sekä sitä kautta työllisyyteen.

Suomessa on perinteisesti ollut paljon energiaa kuluttavaa teollisuutta. Energian merkitys maamme teollisuudelle ja toiminnalle yleensä pysyy suurena myös tulevaisuudessa. Energiamurroksen on arvioitu nostavan etenkin sähkön kulutusta, kun liikenne ja osa teollisista prosesseista sähköistyvät tulevaisuudessa. Tällöin energiapolitiikassa etenkin sähkön tuottamistavan, riittävyyden ja hinnan merkitys korostuu.

STTK korostaa, että Suomen energiapolitiikkaa on toteutettava tavalla, joka varmistaa hyvän ja luotettavan yritysten toimintaympäristön sekä työllisyyden hyvän kehityksen.

Uusiutuva energia - etenkin tuuli- ja vetyvoima ja siihen liittyvä teknologia - voi olla merkittävä osa Suomen tulevaisuuden energiapolitiikkaa, mutta koko kapasiteetin saavuttaminen Suomessa edellyttää panostuksia esimerkiksi säätövoimaan ja energian varastointiin. Myös pienydinvoimaloiden kehittäminen tarjoaa Suomelle paljon mahdollisuuksia energiapolitiikan ja viennin osalta. Liikenteen ja teollisuuden laaja sähköistyminen edellyttää hajautettua tuotantoa eri puolilla maata, mutta myös panostuksia jakeluverkon uudistamiseen. Liikenteen osalta erityisesti raskaan liikenteen riittävä latausinfra on seuraava merkittävä investointikohde. Suomen on etsittävä

keinoja edistää kotimaisten kestävien energiainnovaatioiden kaupallistamista ja muun muassa referenssilaitosten käyttöönottoa Suomessa. Lisäksi uusien älykkäiden energiajärjestelmien käyttöönottoa on vauhditettava ja edistettävä energian varastointimahdollisuuksia sähkön hinnannousun hillitsemiseksi ja energiajärjestelmän tasapainottamiseksi.

STTK kannattaa panostuksia vihreään siirtymään. Se on toteutettava tavalla, joka pitää energian hinnan kilpailukykyisenä, varmistaa energian saatavuuden ja mahdollistaa Suomen hyötyvän vihreän siirtymän globaaleista investointimahdollisuuksista.

Suomen on etsittävä keinoja edistää kotimaisten kestävien energiainnovaatioiden kaupallistamista ja muun muassa referenssilaitosten käyttöönottoa Suomessa.

3

Vihreä siirtymä ja työvoiman osaaminen

Vihreä siirtymä, eli siirtyminen pois fossiilisista polttoaineista puhtaasiin energiamuotoihin, on vahvistunut voimakkaasti maailmassa 2020-luvun vaihteessa. Vihreän siirtymän takana oli aikaisemmin etenkin maiden väliset ilmastositoumukset, mutta viime vuosina vihreää siirtymää on ajanut etenkin teknologinen kehitys sekä aurinko- ja tuulivoiman kustannusten lasku. Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan jälkeen myös pakotteet Venäjää vastaan ja energian omavaraisuuden merkityksen kasvu ovat voimistaneet vihreää siirtymää selvästi.

Kansainvälisen energiajärjestö IEA:n mukaan puhtaaseen energiaan siirtyminen tuo mukanaan 40 miljoonaa uutta työpaikkaa vuoteen 2030 mennessä. Puhtaan energian työpaikkojen osuus koko energia-alan työpaikoista nousee noin 80 prosenttiin, sen ollessa nyt noin puolet. Mutta tämä tulee vaatimaan panostuksia työvoiman koulutukseen ja osaamiseen. Samalla useissa maissa työnantajat ovat valittaneet työvoimapulan olevan yksi vihreän siirtymän pullonkauloista.

Uutta osaamista tarvitaan energian tuotantotapojen muutoksessa tuotantoketjujen eri vaiheissa. Myös loppukäyttäjän osaaminen on varmistettava. Tämä edellyttää aktiivista työntekijöiden uudelleen- ja lisäkoulutusta. Tulevaisuuden energainfrastruktuuri on ”älykästä”. Sen kehittäminen edellyttää merkittäviä TKI-panostuksia ja osaamiseen panostamista sekä yhteiskunnalta että yrityksiltä.

**Omaa osaamistaan
kehittäneillä palkansaajilla
on paremmat mahdollisuudet
työllistyä ja kokea itsensä
osalliseksi muutoksessa.
On tärkeää myös varmistaa
osaavan työvoiman saanti.**

4

Energian suhde ilmastopolitiikkaan

Suomen energiapolitiikka on sidoksissa kansainvälisiin ilmastopöimukiin, joissa Suomi on mukana. Suomen ilmastopolitiikan keskeinen pilari on kansallinen ilmastolaki, joka astui voimaan vuonna 2015 ja uudistettiin vuonna 2022. Lain mukaan Suomen tulisi olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Lisäksi Suomen on vähennettävä päästöjään 80 prosenttia vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoden 1990 tasoon.

Sanna Marinin hallitus asetti tavoitteeksi, että Suomi on hiilineutraali 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen. Ilmastolakia uudistetaan parhaillaan siten, että hallituksen tavoite hiilineutraaliudesta eli päästöjen ja nielujen tasapainosta toteutuu vuoteen 2035 mennessä.

On kuitenkin huomioitava, että vihreää siirtymää vie maailmalla tällä hetkellä eteenpäin etenkin päästöttöman energian edullinen hinta ja vaatimus energian omavaraisuudesta. Ne yhdessä teknisen kehityksen ja ilmastopolitiikan kanssa ajavat energian käyttöä pois fossiilisista polttoaineista.

STTK pitää tärkeänä, että samalla kun Suomi rakentaa vahvempaa energiaomavaraisuutta pidämme kiinni asetetuista ilmastotavoitteista. Fossiilivapaa sähkön ja lämmön tuotanto on saavutettava seuraavan vuosikymmenen aikana korvaamalla kivihii, öljy ja maakaasu ydinvoimalla sekä uusiutuvilla energiamuodoilla. Energiantuotannon uudistusta ei ole mahdollista saavuttaa ilman ylikansallista yhteistyötä ja tukea. Suomen tulisikin luoda strateginen näkymä siitä, toteutetaanko energia-investointeja yhteiskunnan tuella ja missä määrin, vaiko markkinaehtoisesti.

STTK pitää tärkeänä, että samalla kun Suomi kehittää energiatuotantoaan, pidämme kiinni asetetuista ilmastotavoitteista ja osallistumme aktiivisesti Euroopan ilmastopolitiikan suunnitteluun ja toteutukseen.

STTK:n tavoitteet:

1

Suomi tarvitsee kattavan energiastrategian sekä energiaverotuksen kokonaistarkastelun.

2

Energiastrategiassa pitää linjata energiainvestointien taso ja hankkeiden luvittaminen.

3

Energiasektorin osalta on selvitettävä, voidaanko luoda kansallinen rahasto tukemaan laajoja järjestelmätason hankkeita, kuten energian ja lämmön varastoinnin kehittäminen.

4

Yhtenä energiastrategian keskeisenä näkökulmana on oltava sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja energiaköyhyyden torjuminen.

5

Uutta osaamista tarvitaan energian tuotantotapojen muutoksessa tuotantoketjujen eri vaiheissa. Myös loppukäyttäjän osaaminen on varmistettava. Tämä edellyttää aktiivista työntekijöiden uudelleen- ja lisäkoulutusta.

6

Puhdas energia ja siihen liittyvä teknologia voivat olla Suomen uusi vientituote tulevaisuudessa, mutta koko kapasiteetin saavuttaminen Suomessa edellyttää panostuksia esimerkiksi säästövoimaan ja energian varastointiin.

7

Liikenteen ja teollisuuden laaja sähköistyminen tulee edellyttämään hajautettua tuotantoa eri puolilla maata, mutta myös panostuksia jakeluverkon uudistamiseen. Liikenteen osalta erityisesti raskaan liikenteen riittävä latausinfra on seuraava merkittävä investointikohde.

8

Tulevaisuuden energiainfrastrukturi on ”älykästä”. Sen kehittäminen edellyttää merkittäviä TKI-panostuksia yhteiskunnalta ja yrityksiltä.

9

Suomen on oltava aktiivinen EU-maiden yhteisessä energiasääntelyssä.

10

Pohjoismaiden välinen energiayhteistyö vaatii tiivistämistä esimerkiksi siirtoyhteyksien vahvistamiseksi ja kantaverkkojen pullonkaulojen poistamiseksi. Aluehintaerojen pienentäminen ja kansallinen huoltovarmuus ovat Pohjoismaiden yhteisiä tavoitteita.

Jäsenliitot:

Ammattiliitto Jyty

Ammattiliitto Kelan toimihenkilöt

Ammattiliitto Pro

Kirkon alat

Meijerialan Ammattilaiset MVL

METO – Metsäalan Asiantuntijat

Rakennusinsinöörit ja –arkkitehdit RIA

Suomen Konepäällystöliitto

Suomen Laivanpäällystöliitto

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer

Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL

Tehy

Toimihenkilöliitto ERTO

Yhteistyöjäsen:

LUVA - Luonnonvarat ry (Agrologien Liitto)

**Keskusteleva
keskusjärjestö**

